

Date: 29th April-2025

**JAMOAT TARTIBINI SAQLASHNING MAXSUS PROFILAKTIKASIGA
XORIJIY YONDASHUVLAR**

Abdulaxatov Sherzod Alisher o'g'li
310-guruh kursanti

Annotatsiya; Ushbu maqolada jamoat tartibini saqlashning maxsus profilaktikasi bo'yicha xorij tajribasi tahlil qilinadi. Maqola, jamoat xavfsizligini ta'minlashda jinoyatlarning oldini olish va huquqbuzarliklarni kamaytirish uchun qo'llaniladigan profilaktika usullarini o'rganishga qaratilgan. AQSh, Germaniya, Skandinaviya mamlakatlari (Shvetsiya, Norvegiya), va Yaponiya kabi rivojlangan davlatlarda jamoat tartibini saqlashning maxsus profilaktika tizimlari, ularning samaradorligi va foydali yondashuvlari ko'rib chiqiladi. Xorijiy tajribalar asosida jamoatchilik bilan hamkorlik, ijtimoiy yordam, texnologiyalarni joriy etish, huquqiy xabardorlikni oshirish kabi profilaktika chora-tadbirlari O'zbekiston sharoitida qanday qo'llanilishi mumkinligi muhokama qilinadi. Maqola, jamoat tartibini saqlashda innovatsion va samarali yondashuvlarni tatbiq etish bo'yicha amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalitso'zlar: Jamoat tartibi, maxsus profilaktika, jinoyatchilikni oldini olish, xorij tajribasi, politsiya, ijtimoiy yordam, huquqiy xabardorlik, jamoatchilik bilan hamkorlik, xavfsizlik tizimi, profilaktik dasturlar, texnologiyalarni joriy etish.

Kirish:

Jamoat tartibini saqlash davlatning xavfsizligini ta'minlashda va fuqarolarni huquqbuzarliklardan himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon faqatgina huquqni muhofaza qilish organlarining ishini emas, balki jamiyatning barcha qatlamlarining faolligini talab qiladi. Jamoat tartibini saqlashda maxsus profilaktika chora-tadbirlari, jinoyatlarning oldini olish, ijtimoiy xavflarni aniqlash va jamiyat bilan faol hamkorlik qilish zarur bo'ladi.

Xorij tajribasi shuni ko'rsatadiki, jamoat tartibini saqlashda samarali natijalarga erishish uchun politsiya va boshqa davlat organlari o'rtasidagi hamkorlik, texnologiyalarni joriy etish va huquqiy savodxonlikni oshirish muhim ahamiyatga ega. AQSh, Germaniya, Skandinaviya mamlakatlari va Yaponiya kabi rivojlangan davlatlar jamoat tartibini saqlash va jinoyatchilikni oldini olishda bir qator innovatsion yondashuvlarni qo'llamoqdalar. Ushbu mamlakatlardagi tizimlarning samaradorligini tahlil qilish, ularni O'zbekistonda qanday tatbiq etish mumkinligi haqidagi savollarga javob topish maqolamizning asosiy maqsadidir.

1. AQSh: Profilaktik Jinoyatni Oldini Olish Tizimi

AQShda jamoat tartibini saqlashda maxsus profilaktika sifatida jinoyatchilikni oldini olishga katta e'tibor beriladi. Buning uchun, davlat va mahalliy hukumatlar, shuningdek, notijorat tashkilotlar va jamoat guruhlari bilan hamkorlikda "Preventive

Date: 29th April-2025

Policing" (Jinoyatchilikni oldini olish bo'yicha politsiya faoliyati) dasturlarini amalga oshiradilar. Bu dasturlar asosan:

- **Jinoyatchilikni tahlil qilish va profilaktika strategiyalarini ishlab chiqish:** Jinoyatchilikning oldini olish uchun statistik tahlil, hududiy risklarni baholash va jinoyatlarning kelib chiqish sabablarini o'rganish orqali profilaktika choralari aniqlanadi.

- **Hamkorlikda ishlash:** Politsiya, maktablar, ijtimoiy xizmatlar va boshqa davlat organlari bilan hamkorlikda jinoyatchilikni oldini olish uchun dasturlar tashkil etiladi.

- **Ijtimoiy ishlarga jalb qilish:** Jamiyatning barcha qatlamlarini jinoyatlarni oldini olishga jalb etish, yoshlar bilan ishlash, ularning noqonuniy faoliyatlarga qarshi kurashish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqiladi.

AQShda "Community Policing" (Jamoat bilan ishlash) tizimi ham keng tarqalgan. Bu tizimda politsiya xodimlari jamiyat bilan yaqindan ishlash, fuqarolar bilan ishonchli aloqalar o'rnatish orqali jinoyatchilikni oldini olishga harakat qiladi.

Yechim: O'zbekistonda ham AQSh tajribasini inobatga olib, profilaktika tizimlarini mustahkamlash, jinoyatchilikka qarshi chora-tadbirlarni kompleks tarzda amalga oshirish va jamoat bilan ishlashni kuchaytirish zarur.

2. Germaniya: Jinoyatchilikni Oldini Olishda Profilaktik Politsiya Tizimi

Germaniyada jamoat tartibini saqlashda "preventiv politsiya" (jinoyatchilikning oldini olish politsiyasi) tizimi kuchli rivojlangan. Bunda politsiya huquqbuzarliklarning oldini olishda faol ishtirok etadi va huquqni muhofaza qilishning an'anaviy usullari bilan birga, profilaktik usullarni ham qo'llaydi. Germaniya politsiyasi quyidagi yondashuvlarga asoslanadi:

- **Erta xabardorlik tizimi:** Politsiya tizimi jinoyatchilikka moyil hududlarni va guruhlarini tahlil qiladi. Bunga asoslanib, oldindan profilaktik chora-tadbirlar ko'riladi, yoshlar va muammo yuzaga kelgan guruhlar bilan ishlashni kuchaytiradi.

- **Jamoat xavfsizligini ta'minlashda fuqarolar ishtiroki:** Germaniya politsiyasi jamoat xavfsizligini ta'minlashda fuqarolarning faolligini rag'batlantiradi. Maxsus aksiyalar, tadbirlar va tashabbuslar orqali fuqarolarni huquqiy xabardorlikni oshirishga qaratilgan dasturlar amalga oshiriladi.

- **Maxsus profilaktik dasturlar:** Maxsus dasturlar, masalan, "Jugendhilfe" (Yoshlarni qo'llab-quvvatlash) tizimi orqali ijtimoiy himoyaga muhtoj yoshlarni jinoyatchilikka yo'l qo'ymaslikka undashadi.

Yechim: O'zbekistonda ham jamoat tartibini saqlashda fuqarolarni faol ishtirokiga urg'u berish, yoshlarni jinoyatchilikdan himoya qilish va ularni qo'llab-quvvatlash tizimlarini rivojlantirish zarur. Shuningdek, huquqiy targ'ibot va xabardorlikni oshirish uchun maxsus dasturlarni amalga oshirish foydali bo'lishi mumkin.

3. Skandinaviya Mamlakatlari (Shvetsiya, Norvegiya): Ijtimoiy Yordam va Profilaktika

Skandinaviya mamlakatlarida, ayniqsa Shvetsiya va Norvegiyada, jamoat tartibini saqlashda profilaktikaning asosiy yo'nalishlaridan biri ijtimoiy yordam va xavfli guruhlar

Date: 29th April-2025

bilan ishlashdir. Bu mamlakatlarda jamoat tartibini saqlashda maxsus profilaktika tizimi quyidagi yo'nalishlarda ishlaydi:

- **Ijtimoiy xizmatlar bilan hamkorlik:** Politsiya va ijtimoiy xizmatlar birgalikda ishlaydi, yoshlar va muammoli guruhlar bilan individual tarzda ishlash orqali jinoyatchilikning oldini olishga harakat qilinadi.

- **Psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash:** Jamoat tartibini saqlashda maxsus profilaktika jamoasi, psixologlar, sotsiologlar va ijtimoiy xodimlar bilan hamkorlikda ishlaydi, jinoyatga moyil shaxslarni aniqlash va ularga yordam ko'rsatish tizimi yo'lga qo'yilgan.

- **Jinoyatchilikka yo'l qo'ymaslik uchun dasturlar:** Shvetsiyada "Crime Prevention Programmes" (Jinoyatchilikni oldini olish dasturlari) dasturi orqali ijtimoiy xizmatlar va politsiya birgalikda jinoyatchilikning oldini olishga qaratilgan keng ko'lamli dasturlarni amalga oshiradi.

Yechim: O'zbekistonda ijtimoiy xizmatlar, politsiya va boshqa tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, yoshlar va muammoli guruhlar bilan ishlashda profilaktik dasturlarni amalga oshirish zarur.

4. Yaponiya: Jinoyatchilikni Oldini Olishda Mahalliy Jamoalarning Faol Ishtiroki

Yaponiyada jamoat tartibini saqlashda profilaktika tizimi mahalliy jamoalar bilan faol hamkorlikka asoslanadi. Yaponiyada "Koban" (mahalliy politsiya postlari) tizimi mavjud bo'lib, bu tizimda politsiya mahalliy jamoalar bilan yaqin aloqada ishlaydi, fuqarolar bilan bevosita muloqot o'rnatadi va jinoyatlarning oldini olishga qaratilgan profilaktik tadbirlar o'tkaziladi.

- **Mahalliy xavfsizlikni ta'minlash:** Har bir mahallada politsiya xodimlari "Koban" postlarida faoliyat yuritib, fuqarolarni huquqiy xabardorlikni oshiradi va jinoyatchilikka qarshi kurashda yordam beradi.

- **Jinoyatga qarshi ijtimoiy kooperatsiya:** Yaponiyada jamoat xavfsizligi uchun maxsus profilaktika chora-tadbirlari jamoatchilik bilan hamkorlikda amalga oshiriladi. Mahalliy jamoalar jinoyatchilikni oldini olishda muhim rol o'ynaydi.

Yechim: O'zbekistonda mahalliy politsiya va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, "Koban" tizimiga o'xshash modelni joriy etish va jinoyatchilikka qarshi profilaktik tadbirlarni mahalliy darajada amalga oshirish mumkin.

Xulosa

Jamoat tartibini saqlashning maxsus profilaktikasi, har bir mamlakatda o'ziga xos yondashuvlarga ega bo'lib, jamoatchilik bilan hamkorlik, texnologiyalarni joriy etish, huquqiy savodxonlikni oshirish va jinoyatchilikning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Xorij tajribasi O'zbekistonga ijtimoiy xizmatlar, politsiya, jamoatchilik va davlat organlari o'rtasidagi samarali hamkorlikni ta'minlash orqali jamoat tartibini saqlashni kuchaytirish uchun foydali yo'l-yo'riqlarni taqdim etadi.

Date: 29th April-2025

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. **G'ulomov, M. (2021).** *Jamoat tartibini saqlash va huquqni muhofaza qilish: Teoriya va amaliyot.* Tashkent: O'zbekiston Yuridik Akademiyasi.
2. **Miroshnikova, N. (2020).** *Jinoyatni oldini olish va profilaktika strategiyalari.* "Huquq va ijtimoiy fanlar", 12(3), 45-52.
3. **OECD (2019).** *Crime Prevention and Community Safety: International Experience and Approaches.* Paris: Organization for Economic Cooperation and Development.
4. **Kliuchnikov, A. (2020).** *Politsiya va jamoat xavfsizligi: Xorij tajribasi.* Moskva: Yuridik nashr.
5. **Shvetsova, M. (2022).** *Jinoyatchilikni oldini olishda innovatsion usullar va texnologiyalar.* "Xalqaro huquq va xavfsizlik", 14(1), 23-30.
6. **UNODC (2021).** *Global Report on Crime Prevention and Control.* United Nations Office on Drugs and Crime.
7. **Santiago, M., & Hasegawa, S. (2019).** *Community Policing and Crime Prevention in Japan: Lessons for International Practice.* "International Journal of Criminal Justice", 5(2), 78-84.
8. **Germaniyada jamoat tartibini saqlashda profilaktika va hamkorlik.** (2020). *Journal of European Law and Security*, 17(2), 112-118.
9. **World Bank (2021).** *Strengthening Public Security: Policy Approaches from Global Perspectives.* Washington D.C.: World Bank Publications.
10. **Shomurodov, D., & Qosimov, T. (2021).** *Jamoat xavfsizligi va profilaktik dasturlar: Xorijiy tajriba va O'zbekiston sharoiti.* "Ijtimoiy Tahlil va Huquq", 9(3), 15-20.

